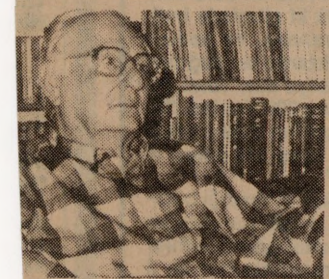

KÜLTÜR-SANAT

Uygur'la yazın ve felsefe üzerine konuştuk

Sanat bir kurma eylemi'

Nermi Uygur

Sanat alanı da güdük, çarpık ve yoksul bir yapıya sahiptir.

Sanat bu alanların ikisinin de kendine özgü alanıdır. Felsefe: Bilim, toplum, sanat, edebiyat da kendi açısından konu olarak ele alınabilir. Böyle yapıtı diye ne edebiyatın felsefeliğini yitirir. Edebiyat, çoğu felsefeyi; edebiyatın felsefeyi şaşırttı. Gelen felsefenin edebiyat yüzünden yitimi sanmak hiç de gerçeklikle bağdaşmaz. Felsefeyle edebiyatın birbirinden ayrı alanlar olduğu gibi iç içe girdiği yerler de var, felsefe; felsefe var, edebiyat var, felsefe değil; edebiyat değil. Sanatın içine katıp şöyle diyeceğim: Çanakkale'de üniversitesi'nde yıllarca dil, tarih, kültür felsefesi dersleri vermekte-

yim. Yıllarca çalıştığım bir Kuzey Avrupa üniversitesinde de böyle yaptım. Fizik felsefesine dek uzandım. Ama ben, hem edebiyat hem felsefeye yönelik yazı çizileri olan bir denemeciyim.

— Edebiyatı kurmaca ve gerçeklik ilişkileri nelerdir?

— Edebiyat bir kurma eylemi. Sözcüklerle, tuncelcerle, dile dayanan, dilin barındırdığı, dilde barınan anlamlarla örülür bir kurma işi, bir kurma yaratısı. Yaşantılarla, düşünceler, ürkülerle, duygu, inanç, özlem, isteklerle anlamlı bütünler kurmak edebiyat. Çok kişiye örtük, bulanık görünse de bence, durum açık: Sözünü ettiğim kurma ne romansı, sahnemsi, perdemsi kurmayla, ne bilimsel kuramla özdeş.

Gelgelelim kendine özgü bir kurma yaratısı diye edebiyata gerçeklikten uzak ya da gerçeklik ötesi, gerçeklik-üstü bir uğraş gözüyle bakmak yanlış. Tüm yaşamı görmeye, anlamaya, yorumlamaya, yaşamır kılp değerlendirmeye yönelik bir uğraş edebiyat. Her çağda, her ülkede, bazı çevreler "edebiyatı kann doyurmaz" diye gülüp geçse de bu böyle.

Ne var ki, gerçeklikle içli dışlı görünümüne bakıp edebiyatı gerçekliğin bir kopyası saymak da doğru değil. Dedim ya, bir yaratı, kendine özgü bir anlam-verme yaratısı edebiyat, tüm öbür etkinlikler gibi, bu arada felsefe gibi.

— "Yaşama Felsefesi" ile "Bunalmıdan Yaşama Kültürü" adlı kitaplarınız felsefeyi doğrudan doğruya günlük yaşamın içinde kurma-

ya yöneliyor. Bu konuda neler söyleyeceksiniz?

— Son çıkan "Bunalmıdan Yaşama Kültürü", bir bakıma "Güneşli", "Yaşama Felsefesi", "Dilin Gücü" gibi kitaplarımızın doğrultusunda bir ürün. Bu kitap, insanın, toplumun, kültürün, tarihin, insanı insan kılabilen temel özelliklerden birinin, bunalmının ekseninde çepeçevre dönen bir deneme.

"Bunalmıdan Yaşama Kültürü", bilinen, genellikle anlaşılan anlamda bir felsefe kitabı değil, kuşkusuz. Kuramlar, akımlar, öğretiler, okullar, dersler, bilinegelen bilgilerle pek bir alıp vereceği yok. Her şeyden önce somut olana önem ve değer veren bir kitap. Felsefenin somutu savsaklamaması, somuta kulak vermesi gerektiği kanısındayım. Yoksa birtakım kavram tartışmalarında, okul-öğretici dalaşlarında, binbir dereden su getiren tumturaklı kürsü didişmelerinde yitip gider. Ona ne kuşku, somuta gösterilen özen, sanatla, edebiyatla akraba kılmakta zaman zaman felsefeyi. Ancak, somut kalkışlı, somut içerikli, yaşamaya, günlük yaşamaya değer ve önem veren felsefenin soyut kavramlara, bilimsel kafaya sırt çevirdiğini, sırt çevirmesi gerektiğini sanmak, son derece yanlış bir saplantı. Tam tersine: Bilim gibi, edebiyat gibi felsefe de günlük yaşama aydınlık sağlamaya yönelmeli.

"Bunalmıdan Yaşama Kültürü", aslında parçasız bölünsüz felsefenin daha çok "yaşama felsefesi" yöresinde yer almakta.

Özer Kabaş'ın "Rihim" adlı yapıtı.

9 figüratifçiden karma sergi

AHMET Umur Deniz, Ercüment Tarhan, Hüsnü Koldaş, İrfan Önmürmen, Kemal İskender, Nedret Sakben, Neşe Erdok, Özer Kabaş ve Sabahattin Tuncer'in yapıtlarından oluşan karma sergi Sanfa Sanat Galerisi'nde açıldı. 3 Nisan tarihinde sona erecek sergileri nedeniyle sanatçılar görüşlerini şöyle dile getiriyorlar: "Eskiye ve misyonunu yitiren resim sanatı değil, ona bakış açısıdır. Moda dünyasının beklentilerini doyurmaya yönelik kronolojik tarihsel bakış açısı ard-zamanlı bir tüketim anlayışının uzantısıdır. Bu ortamda niteliksel, lirik ve insancıl bakış açısını ayakta tutmaya çalışmak resim sanatında ilerlemenin tek alternatifi olmayabilir ama en önemlisidir."

Dokuz sanatçının figüratif resim sergisi Sanfa'da

Figürseverler sergisi

Sanfa Sanat Galerisi'ndeki sergi 3 Nisan gününe kadar görülebilecek.

GİZDEM ÖZÜER

Ahmet Umur Deniz, Ercüment Tarhan, Hüsnü Koldaş, İrfan Önmürmen, Kemal İskender, Nedret Sekban, Neşe Erdok, Özer Kabaş ve Sabahattin Tuncer'in yapıtlarının yer aldığı, figüratif düşünceyle temellenen, "resim alanında olay" yaratan sergilerin üçüncüsü Sanfa Sanat Galerisi'nde açıldı.

Sergilerin ilki 3 Mart 1987 tarihinde Ankara Tanbay Sanat Galerisi'nde düzenlendi. Sanatçıların kendi deyişleriyle ilk sergi "olaysız" geçti. 28 Mart 1988'de İstanbul Kayaalp Sanat Galerisi'nde düzenledikleri ikinci sergileri için yazdıkları bir yazı soyut-figüratif tartışmasını doğurdu. Polemiği yaratan yazıda geçen cümle şöyleydi: "Sanat tarihinde resim figüratifle başlar, sonra soyuta yönelir, iyice soyutlaşır. Ardından minimal akım, sonra da kavramsal sanat gelir, görüşüne karşılık. Bu düşünce Türkiye'de bir dönem saplantı haline geldi. Ancak bugün için geçerliliğini çoktan kaybetti" Oysa sergiler düzenlenirken "zannedildiği" gibi figüratif düşüncenin soyuta "alternatif" olması düşünülmemiştir. Sergiler figürü anlatımıyla, pentürüyle seven, doğaya ve desene bağlı sanatçıların, yapıtlarını ortak bir mekânda sergilemek isteğiyle oluşmuştu.

Sergiyeye katılan dokuz sanatçı figür ve desenin Türkiye'de bir "öğrenci hastalığı" olarak kabul edildiğini, "öğrenci ilk yıllarında desene bağlar, sonraki yıllar-

Üçüncü ortak sergi — Sergide Neşe Erdok'un yapıtı da yer alıyor.

da soyuta yönelir" düşüncesinin yaygınlaştığını vurguluyorlar. Bu nedenle de resim sanatının resim dışında kalma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu da sözlerine ekliyorlar: "Soyut resim insanı içine alan, içerikli örnekleri var. Fa-

kat bunun yanında sanatın sınırlarını aşmış, ticari kaygılarla dekoratif, süslemci bir dünyanın içine kayma tehlikesi de var."

Sergi düzenlenirken sanatın öznel olduğu, yapılacak seçimin figüratif mi olacak yoksa soyut bir

çalışma mı sorusunun yanıtının sanatçının dünyaya, estetik kavramlara nasıl baktığıyla, estetik problemleri nasıl değerlendirdiğiyle ilgili olduğu düşüncesinden yola çıkıldı: "Sanatın şematik olarak değerlendirilmesi olası değil. Ama nasıl oluyorsa Türkiye'de böyle bir sınıflandırma yapılmıyor. Nasıl çalışacağı sanatçının seçimi. Biz böyle çalışıyoruz. Onlar da istedikleri gibi çalışsın."

"Yanlış bir anlamdan" doğan "soyut-figüratif polemik"nin resim sanatımıza getirdiği ya da götürdüğü neler oldu? "Somut örnek bir nokta koymak çağdaşlık olarak değil, eğitimi de etkiledi. Tuvalin üstüne çizgi çekip bir nokta koymak çağdaşlık değildir. Bu bir eğitim biçimi de değildir. Çağdaş olan dünden bugüne kalan, bugünden de yarıya geçebilecek olan yapıttır. Güncel olan çok abartılıp, yapılanın en doğrusuymuş gibi yeni yetişenlere olan genç sanatçılara sunuluyor."

Son birkaç yıldır eskinin Sanayi-i Nefisesi'nde öğrencilerin açtıkları sergilerde de soyut çalışmalar ön planda. Sergiyeye katılan dokuz sanatçıya göre bunun üç nedeni var. Birincisi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nde eğitimin soyuta yönelik olması. İkincisi öğrencilerin resim piyasasında tutunabilmek için zorunlu olarak soyutu seçmeleri. Üçüncüsü ise genç sanatçıların Avrupa ve Türkiye'deki resim modasına ayak uydurmak istemeleri.

Sanfa Sanat Galerisi'nde 3 nisana kadar sürecek sergi, ister soyut karşıtı bir sergi olduğu düşünülün, ister "çağdaş" olmadığı, figürü, doğayı, insanı seven 9 sanatçının yapıtlarının yer aldığı bir sergi.

BARFLY

Barmene meydan okuma, onunla dövüşme, insanın uymak zorunda bırakıldığı bir takım kurallara, içine hapsedilmek istendikleri kalıplara, sahnalara, özgür davranışların karşısına çekilmiş etlere başkaldırıyor aslında... Şair, genç barmene dövüşürken aslında tüm bunlara yumruk sallamaktadır!

Şairin Mahler ve Mozart müziği yükselen çöplükten beteri evine ve sefil yaşamına iki kadının irişini izliyoruz: Biri, tıpkı şair gibi alkolik, onun adar boşvermiş ve amaçsız, orta yaşın üstündeki fanda... Diğeri, kentin batı yakasından gelmiş çok güzel, çok zengin, çok entelektüel yayınevi sahibi Tully... Şair Tully'nin şan-şöhret vaatlerini aşkını, "Lanet şeyler yazan biri asla rahat içinde yazamaz" diye, elinin tersiyle itiyor. Wanda ile nutlu sürünmesi'ni sürdürmeyi yeğliyor.

İki dev oyuncu, Mickey Rourke ve Faye Daway, tiyatrodan bile ağır/ağdalı kaçabilecek bu öz yaşamsal filmi baştan sona sürüklüyorlar. zence Mickey Rourke, Şeytan Çıkmazı'ndaki beriş dedektif karakterini "çilgün şair"de kat kat aşır, izlenmesine doyum olmayan bir oyun ortaya koyuyor.

Barfly sürprizsiz, başladığı yerde biten bir film. na yaptığı hesaplaşma önemli: Giderek duyarlaşan, estetiğini kaybeden mekanize çevrenin neresindeki modern çağ sanatçısının durumu, trajedisini veriyor film. Sanatçının haklı olan kişisel düşünüş ve davranış özgürlüklerine toplumda giderek daha fazla "delilik", "toplumdışı" gibi bakılışına, bu hakkın gaspına parmak siliyor.

Sanatın düzene göre standardize olmasını kati etmeyen çağdaş bir şairin direnişini ilgiyle izlediğinizi sanıyoruz. Sezonun düzeyli yapıtlardan biri daha... (Kadıköy'de, 6 Mart'ta Dünya')

İLER

10 Milliyet

2 Mart, 1989